

A víz alá nyomta a fejem, és fojtogatott

Hat-hétéves lehettem. A Körös egy szakaszán szabadstrand volt (van is), lustán kanyarodik ott a folyó, sekély medret épített magának homokból. Sekély, de néhol váratlan mélyedésekkel terhes medret. Egy helyen megcsúszott a lábam alatt a talaj, egy mélyedésbe süllyedni kezdtem. Hiába kapálóztam, egyre lejjebb merültem, és közben egyre több homok omlott rám, úgy éreztem, elsüllyedek, a mellem összeszorult, hatalmas súlyt éreztem magamon, óráknak tűnő percekig nem jutottam a felszínre, nem jutottam levegőhöz.

Fotó: Gáspár Gábor / Pannon Várszínház

Ugyanezt éreztem hétfő este, bő kétszáz kilométerrel és egy évezreddel távolabb. Csak nem kapálóztam, hanem ültem, de a mellkasomat ugyanolyan bénító erő nyomta össze. Néha azon kaptam magam, hogy görcsbe rándult gyomorral ülök, máskor azon, hogy a kezeim ökölben, vagy épp azon, hogy mintha valami megakadt volna bennem, se kiköpni, se lenyelni. És közben mintha egy vastag falú üvegburába, tele vízzel, abba nyomnák be a fejemet. Pedig ez, ahol vagyok, már nem az alföldi reménytelenségbe szürkült külváros, aminél csak szebb, boldogabb szeglete lehet az országnak.

Itt van Várpalota, szépen fejlődő iparváros, bokréta szocialista iparosításunk internacionalista usankáján. És itt van Marcell, maga is internacionalista, nagyszülei vérkommunisták, anyja lengyel, apja magyar, az NDK-ban ismerkedtek meg. A nyolcvanas évek mintacsaládja lehetnének, fejlődő ipar, fejlődő város, fejlődő ország, öröm, béke és boldogság.

Fotó: Gáspár Gábor / Pannon Várszínház

Ami szar, az mindenhol szar. Az iparvárosi lakótelep épp úgy reménytelen és szürke, mint az ország minden más peremvidékén, mocskos panelek, szomorú, rozsdásodó játszótér. És emellett a család a súlyos defektusok melegágya. Marcell anyja diliházba kerül, nagymama elfekvőbe, az apja nagyívó (a harcban alulmaradt a mindenható), késeket fen otthon, hogy mindenkinek elvágja a torkát, meg azzal riogat, hogy ukránokkal öleti meg őket. Száz napot részeg, száz napot másnapos, és persze mindig fogadkozik, hogy most már soha többé, és mindig elbukik.

Ebbe a családba, ebbe a környezetbe ránt bele minket a Bunkerrajzoló, Géczy János könyvének, a Vad Fruttik-frontember Likó Marcellról szóló "élettörténet-rekonstrukciónak" a színpadi változata. (Likóval tavaly készítettünk interjút.) Sokkoló kezdés, az volt a könyvben is, de sokkal több ez a már "zenés életrekonstrukció", amivé a veszprémi Pannon Várszínház alakította (rendező Vándorfi László, a főbb szerepekben Kékesi Gábor, Szelle Dávid, Sente Árpád, Papp Lívია, Keresztesi László, Krámer György; és fontos még megemlíteni a díszlettervező Khell Csörsz nevét). Pszichiátria, az alkoholista apa terrorizálta otthon, a haldokló nagymutter, a nagymutter temetése – az első félórán sorra kapjuk az arcunkba a nyomasztóbbnál nyomasztóbbat, fojtogatónál fojtogatóbbat, azt a világot, ami elől Marcell a rajzolásba menekül, kikapcsolja magát.

És ettől a nyomasztó, fojtó léghőrtől működik az egész, magával sodor olyan mélységekbe (egy tudatalatti csatornán még mélyebbre), ahonnan nehéz a felszínt látni, akár csak elhinni, hogy van felszín. Pedig van: az előadásban is megkapjuk időnként a feszültségoldó poénokat, és ő maga is úgy emlékszik vissza a családjára, hogy bármennyire defektus is volt, mégis csak működött, "maradt több mint száz nap, hogy úgy éljünk, miként egy rendes család". Csak "attól tűnt borzalmasnak az egész, hogy bekövetkezett egy pont, mikor visszacsúsztunk ugyanabba a gödörbe, ahonnan egyszer már, sokszor már kimásztunk."

Ebből a nyomasztó valóságból, a szürke reménytelenségből, a félelmeinkből és a vágyainkból mi más is vezetne ki, mint az, ami apánkat, akit szeretnénk szeretni, akitől féltünk és akit most féltünk. Vagyis épp más, csak hasonló: nem a pia, hanem a drog. Mert az segít elmenni, el innen, elmenni a Holdra, ami terített asztal, megégetni az arcunkat szemben a nappal, megkönnyebbülni, ellazulni, színesnek, élhetőnek látni azt, ami színtelen, élehetetlen; bevesszük a gyógyszert, a kéktől elalszunk, a sárga mosolyra derít. Súlyosan terhelt gyerekkorra épülő fiatalok, ami önmagában a válságok korszaka, feltuningolva minden kemikáliával és a szexszel, ami a bunkerrajzoló én másik menedéke, menekülés mindenkihez, annak a menekülése, akinek senkije, de senkije sincsen.

Fotó: Gáspár Gábor / Pannon Várszínház

Ahol kezdődött, ott ér véget a darab, a pszichiátrián (ha valamit kifogásolni akarnánk, akkor ez lenne az, a pszichiátria sablonos, közhelyes színpadi ábrázolása; meg néhány színész énektudása – de hát

mondjuk Likó Marcell számait másnak énekelni Likó Marcellt játszva eleve öngyilkos kaland). Szóval a pszichiátrián végzünk. Ahol Marcell, ahol az anyja. És ahová az apja is, látogatni. Már rákosan.

A Bunkerrajzoló könyvben Likó Marcell – akinek új könyvét, az *Énekelt és el nem énekelt dalokat* a héten mutatják be – olyan mélyre merült önmagába, saját életébe, ahonnan fuldokolva kell feljönni levegőért, életért. Most pedig ezzel a darabbal (amit nem lehet nem megnézni még egyszer) megfogta a kezünket, és magával húzott minket is. Akárhonnan jöttünk, boldogabb vagy szomorúbb tájakról, élhetőbb vagy élehetlenebb szülői házból, vegyünk egy mély levegőt: fuldokolnunk kell. De érdemes.

Géczi János – Likó Marcell – Vad Fruttik: A bunkerrajzoló. A Pannon Várszínház előadása, Thália Színház, 2016. november 14.

(A képet forrása a színház videofelvétele az előadás veszprémi premierjéről.)

<https://youtu.be/VLAVdn8avJA>

Írta: Haász János

2016. 11. 18.

https://index.hu/kultur/2016/11/18/liko_marcell_bunkerrajzolo_pannon_varszinhasz/?fbclid=IwAR1vUYwE44Bj10RNI1uWNhBTf_VvNI2KFr172nr1sjrdg6bZv47nJJfWOWk